

ΠΕΝΘΗ

Τὴν πρώτη Μαρτίου τοῦ 1998 ἀπεβίωσε ὁ ἀκαδημαϊκὸς Μανόλης Χατζηδάκης, Μέλος τῆς Ἐφορευτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κέντρου. Ἡ Διευθύντρια καὶ οἱ Ἐρευνητὲς τοῦ Κέντρου παρέστησαν στὴ νεκρώσιμη ἀκολουθία καὶ κατέθεσαν στεφάνι. Ὡς ἐλάχιστο δείγμα τιμῆς πρὸς τὸν ἐκλιπόντα δημοσιεύεται φωτογραφία του καὶ σύντομη βιογραφία - ἐργογραφία του.

Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1998 ἀπεβίωσε ὁ Πρωτοψάλτης τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν καὶ συνταξιούχος ἐρευνητῆς-μουσικὸς τοῦ Κέντρου Σπυρίδων Περιστέρης. Στὴ νεκρώσιμη ἀκολουθία ἐκ μέρους τοῦ Κέντρου παρέστησαν πολλοὶ Ἐρευνητὲς, ἐκφωνήθηκε ἐπικήδειος ἀπὸ τὴ Διευθύντρια Αἰκατερίνη Πολυμέρου-Καμηλάκη ὁ ὁποῖος δημοσιεύεται ἐδῶ καὶ κατατέθηκε στεφάνι.

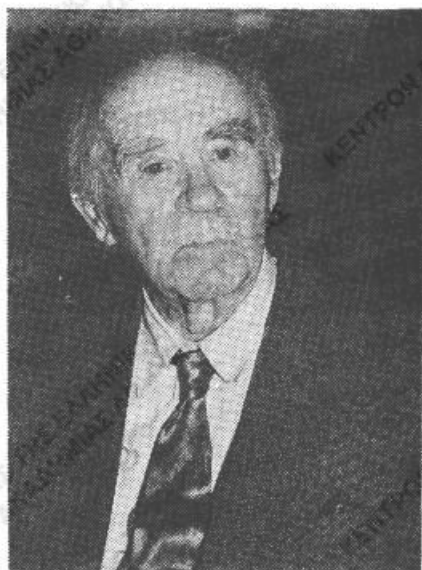
Μανόλης Χατζηδάκης (1909-1998)¹

Ὁ Μανόλης Χατζηδάκης γεννήθηκε στὸ Ἡράκλειο τῆς Κρήτης τὸ 1909. Σπούδασε στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν καὶ εἰδικεύτηκε στὴ Βυζαντινὴ καὶ Ἰσλαμικὴ τέχνη στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη (φροντιστήρια τοῦ Gabriel Miller καὶ André Grabar, τοῦ Ἰσλαμολόγου Ernst Kühnel, τοῦ ἀρχαιολόγου Gerhard Rodenwaldt καὶ τοῦ μεσαιωνολόγου Friedrich Gerke).

Διηύθυνε ἀπὸ τὸ 1941 ὡς τὸ 1973 τὸ Μουσεῖο Μπενάκη, στὴν ἀνάδειξη καὶ τὸν ἐμπλουτισμὸ τοῦ ὁποῖου συνέβαλε ποικιλοτρόπως (ἐκθέσεις, ἐκδόσεις ἐπιστημονικῶν καταλόγων, διαλέξεις).

Τὸ 1943 διορίστηκε στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία ὡς Προϊστάμενος τῆς 1ης Ἐφορείας Βυζαντινῶν ἀρχαιοτήτων πού περιλάμβανε ὀλόκληρη τὴ Στερεὰ Ἑλλάδα. Τὸ 1952 ἀνέλαβε τὴν τακτοποίηση τοῦ Μουσείου Ζακύνθου καὶ καρπὸς τῆς ἐνασχό-

1. Τὰ στοιχεῖα ἔχουν ληφθεῖ κατὰ κύριο λόγο ἀπὸ ἄρθρο-ὀμιλία τοῦ Παναγιώτη Α. Βοκοτόπουλου, Μανόλης Χατζηδάκης, Εὐφρόσυνον. Ἀφιέρωμα στὸν Μανόλη Χατζηδάκη, τ. Ι, Δημοσ. Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου, ἀριθμ. 46, Ἀθήνα 1991.

Ὁ ἀείμνηστος Μανόλης Χατζηδάκης
(1909 - 1998)

λήσεώς του ὑπῆρξε ἡ συντήρηση καὶ ἔκθεση ἑνὸς ἀπὸ τὰ σημαντικότερα σύνολα βυζαντινῶν εἰκόνων στὴν Ἑλλάδα. Τὸ 1954 καὶ 1956 μὲ τὴν ἀείμνηστο Στυλιανὸ Πελεκανίδη ἀνέλαβε τὴν καταγραφή τῶν κειμηλίων τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἡ ὁποία συνεχίστηκε πολὺ ἀργότερα ἀπὸ τὴν Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων Χαλκιδικῆς καὶ Ἁγίου Ὁρους.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Μανόλης Χατζηδάκης εἶχε ἐπιβληθεῖ μὲ τὰ δημοσιεύματα καὶ τὴν ἐπιστημονικὴ του παρουσία ὡς αὐθεντία στὸν τομέα τῆς μεταβυζαντινῆς ζωγραφικῆς. Ἀνέλαβε τὴν καταγραφή καὶ κατάταξη τῆς Συλλογῆς Εἰκόνων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Σπουδῶν τῆς Βενετίας καὶ τοῦ

ἐκεῖ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Κατάλογος τῆς Συλλογῆς εἶναι τρανὴ ἀπόδειξη τῆς ποιότητος τῆς ἐργασίας αὐτῆς.

Τὸ 1930 ὁ Μανόλης Χατζηδάκης διαδέχθηκε τὸν Γεώργιο Σωτηρίου στὴ Διεύθυνση τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου καὶ ἐργάσθηκε γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωσή του. Μὲ τὴν ἴδρυση Διεθνoῦς Φωτογραφικοῦ Ἀρχείου Βυζαντινῆς Τέχνης ὁ Μανόλης Χατζηδάκης ἐπεδίωξε νὰ καταστήσει τὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο διεθνὲς Κέντρο ἐρευνῶν. Ὁμως μετὰ τὴν ἀποχώρησή του ἀπὸ τὸ Μουσεῖο τὸ 1967 τὸ πρόγραμμα αὐτὸ ἀτόνησε. Πρόφθασε ὅμως νὰ ἰδρύσει ἄρτια ἐξοπλισμένο «Κεντρικὸ Ἐργαστήριο Συντηρήσεως καὶ Ἀποκαταστάσεως Ζωγραφιῶν καὶ Ψηφιδωτῶν» μὲ δραστηριότητα σὲ ὀλόκληρο τὸν ἑλληνικὸ χῶρο ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ (Σινά, Κύπρο). Ὑπῆρξε ἐπίσης ἐμπειρογνώμων τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων γιὰ τὴν ἀναστήλωση τοῦ Παναγιῶν Τάφου.

Ὁργάνωσε τὴ μεγάλη Διεθνή Ἐκθεση Βυζαντινῆς Τέχνης στὸ Ζάππειο τὸ 1964 ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης.

Τὸ 1976 ἔπαιξε πρωτεύοντα ρόλο στὴν ὀργάνωση τοῦ ἸΕ' Διεθνoῦς Συνεδρίου Βυζαντινῶν Σπουδῶν στὴν Κύπρο.

Τὸ 1980 ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐξέλεξε τὸν Μανόλη Χατζηδάκη τακτικὸ Μέλος τῆς. Ὁργάνωσε τὴν εὐρετηρίαση τῶν βυζαντινῶν τοιχογραφιῶν τῆς Ἑλλάδος στὸ πλαίσιο εὐρύτερου προγράμματος ἐκδόσεως συντάγματος τῶν βυζαντινῶν τοιχογραφιῶν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Διεθνoῦς Ἐνώσεως Ἀκαδημιῶν. Ἐπίσης ὡς Πρόεδρος τῆς

’Οργανωτικῆς ’Επιτροπῆς τῆς ’Εκθέσεως Βυζαντινῆς καὶ Μεταβυζαντινῆς Τέχνης πού ἔγινε στὸ Παλαιὸ Πανεπιστήμιο τὸ 1985 ὑπῆρξε ἡ ψυχὴ τῆς ἐκθέσεως.

’Ὡς Μέλος τῆς ’Εφορευτικῆς ’Επιτροπῆς τοῦ Κέντρου ’Ερεῦνης τῆς ’Ελληνικῆς Λαογραφίας ’Ακαδημίας ’Αθηνῶν ἐπὶ πολλὰ ἔτη παρακολούθησε μὲ ἐνδιαφέρον καὶ ἐνεργὸ συμμετοχὴ τὶς ἐξελίξεις στὸ Κέντρο καὶ ἡ βοήθειά του σὲ κρίσιμες φάσεις τῆς πρόσφατης ἱστορίας του, ὑπῆρξε πολὺ σημαντικὴ. ’Ο θάνατός του δημιούργησε αἰσθητὸ κενὸ ἰδιαίτερα σὲ μιὰ περίοδο ἀναδιοργάνωσης τοῦ Κέντρου μὲ τὴ μεταστέγάσή του, τὴ συντήρηση καὶ ἐκθεση τῆς Μουσειακῆς Συλλογῆς του, τὴν ἀντιγραφή καὶ διάσωση τοῦ Μουσικοῦ του ’Αρχείου. ’Η σοφὴ συμβουλὴ καὶ ὑπόδειξη σὲ κρίσιμες ἀποφάσεις θὰ λείψει στὸ Κέντρο.

Πληθωρικὸς στὴν ὑπηρεσιακὴ του δραστηριότητα καὶ στὴ συγγραφικὴ του παραγωγή, πρόθυμος νὰ συνεργαστεῖ καὶ νὰ καθοδηγήσει μὲ τὴν ἀγάπη δασκάλου πρὸς μαθητὴ τοὺς νεότερους, ζεστὸς καὶ φιλικὸς ἀλλὰ καὶ εἰλικρινὴς καὶ θαρραλέος στὴν ἔκφραση τῶν ἀπόψεών του, ἄφησε ἀγαθὲς ἀναμνήσεις σὲ πληθώρα ἐρευνητῶν.

’Εργογραφία του ἔχει δημοσιευθεῖ στὸν τόμο «Εὐφρόσυρον. ’Αφιέρωμα στὸν Μανόλη Χατζηδάκη», τ. 1, ’Αθήνα 1991, σ. 8-23 ἀπὸ τὴν ἐρευνητριά του Κέντρου ’Ερεῦνης τῆς Βυζαντινῆς καὶ Μεταβυζαντινῆς Τέχνης τῆς ’Ακαδημίας ’Αθηνῶν κ. ’Ιωάννα Μπίθα καὶ συμπληρωματικὴ βιβλιογραφία (1991-1998) ἀπὸ τὴν ἴδια στὸ *Bibliographie de l’Art Byzantine et Postbyzantin. La Contribution Greque*, Athenes 1996, σ. 137-137.

Αἰωνία του ἡ Μνήμη

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΟΛΥΜΕΡΟΥ-ΚΑΜΗΛΑΚΗ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΤΟΥ Κ.Ε.Ε.Α.